

El *treballador fix* (ALDC, IV, 776. El *treballador fix*)

El concepte es refereix a un 'home que es lloga per un temps determinat per a treballar en una explotació agrària'. Si aquest cobra per setmanes és un *setmanat* (var. *assetmanat* 3, 5, 6, 13) o un *pagès setmanal* 146; si és per mesos, *amesat* 1, 6 o *mesader* 109, 113.

Participen de la idea de 'servitud', *mosso* (*mo*[θ]o 100, 108, *mosso major* 125, *mosso de la casa* 54, *mosso gros* 29, *mosso petit* 29, *mosso de pagès* 10), manlleu al cast. *mozo*, possiblement mot expressiu amb el significat de 'pelat, rapat', que s'aplicava inicialment als infants, congènere de l'eusq. *motz* 'rapat', fr. *mousse* 'despuntat', it. *mozzo* 'esmotxat'; pogué arribar al cat. des de l'arag. i a partir del femení per la freqüència de sirventes que venien a Catalunya des d'aquelles terres (*DECat*); *vailet* 11 (< *vaslet* < cèltic *VASSOLITTOS, dim. de VASSOS 'servidor'; cf. fr. *valet*, oc. *vaslet*); *criat* 83, 84, 86, part. de *criar*, d'on va passar a 'vassall criat a casa del seu senyor' i després a 'servidor'; *missatge*, del llat. vg. tardà *MISSATICU, der. de MISSUS 'enviat', part. de MITTERE 'enviar', que, de 'missatge' (cf. fr. *message*, it. *messaggio*, cast. *mensaje*), va passar, per metonímia, a 'missatger' i d'aquí a 'mosso del camp', amb canvi [ə] > [i] per assimilació a la palatalitat de la [s] (com *serà* > dial. *sirà*, *seroll* > dial. *siroll*) o, menys probablement, per atracció de *missus* 'missatger' (*DECat*).

La idea de 'fixesa del treball' es troba en *fixo* 56, 133, 143, amb la var. val. i cast. *fi*[χ]o 158, 159, 162, 163, 165, 183; *jornaler fixo* 111, 129, *jornaler fi*[χ]o 161, *jornaler seguit* 69, *jornaler continu* 160, o simplement *jornaler* (der. *ajornalat* 154, *ajornalat per tot l'any* 185); *afectius* 157 (< *efectius*); *contino* 165 (< cast. *continuo*) i *fitivo* 85 (< it., der. de *fitto* 'fix'). 'Principal dels treballadors' és el sema present en *mossènyer* 5, provinent de MEUS SENIOR, usat primerament com a vocatiu aplicat a persones de categoria social elevada (veg. eiv. *mossènyer* 'rector de la parròquia' [PALDC, III, mapa 300]) i aquí convertit en 'cap de colla'; *majoral* 20, 75, 77, 79, 187, der. de *major* (< llat. MAJOREM 'més gran', comparatiu de MAGNUS 'gran') amb el suf. -al; *majordom* 64, de MAIOR DOMUS 'el major de la casa'.

La idea de 'amo, director d'una explotació agrària' és present en *masover* 88, de MANSUARIU 'habitador d'un mas'; *regiss*[ø]r 13 (*regiss*[ø]rt 5, amb -t epítetica; cf. PALDC, I, mapa 26) (< fr. *régisseur*); *granger* 3, 5, 13, der. de *granja* (< fr. *grange*).

Provenen d'una ocupació específica *pareier* 77, 82 (*pareier major* 75, 79), que treballa amb un parell de muls, der. de *parei* (< llat. vg. *PARĪCULUM, amb iodització); *porquer* 'porquerol' 77, 82, der. de *porc* (< llat. PŌRCU); *oguer* 'eguesser' 77, 82, amb monoftongació de **euguer*, der. de *euga*, metàtesi de *egua* (< llat. ĒQUA); *boer* 'pastor de bous' 82, de *bover*, amb pèrdua de -v- absorbida per la velar; *pastor* 'guardià d'ovelles' 82 (< llat. PASTŌRE); *mulero* 'mulater' 187 (< cast. i arag.); *polliganer* 151, perquè treballa amb la *pollegana* 'arada de forcat', dita així per la semblança d'aquest amb els pollegons o pues de la forca (*DCVB*) o, menys probablement, de *POLLICANA, der. de POLLICE 'dit gros' (*DECat*); *bracer* 'que cava la terra' (s. XIV) 151, der. de *braç* (< llat. BRACHIUM).

Finalment, força respostes tenen un significat genèric de 'treballador del camp': *pagès*, de PAGENSIS 'el que viu en el camp, en el pagus'; *agricultor* 'cultivador del camp' (s. XIX) 28, 34, 89, 168, pres del llat. AGRICULTORE(M); *llaurador*, der. de *llaurar* (< llat. LABORARE), que en val. és sinònim de 'pagès'; *conrador* 73, reducció mall. de *conreador*, der. de *conrear*, calc del gòtic GAREDAN (GA = llat. CON + RETHS, RED) 'cuidar-se de' → 'cultivar'; *treballador* 1, 150, *treballador del camp* 132, 136, 153, 173, 177, 190; *terrelló* 'treballador de camp' 28, der. de *terra* amb el doble suf. -ell + ó; *campesino* 131 (< cast.); *campanyoro* 85 (< it. *campagnolo*), *camparito* 85 (< it., der. de *campano* 'guardià del camp'); *albonaio* 85 (< it., der. de *alboni* 'terra de llaurar'); *massaio* 85 (< it.).

Pagès, *mosso* i *jornaler* són força estesos, mentre que *missatge* és propi del mall. i men.; *llaurador*, del val., i *setmanat*, del ross.

Són mots normatius *mosso*, *pagès*, *jornaler*, *missatge* i *llaurador*, des del DG₁, 1932.